

elméleti nehézségek leküzdése jótékonyan befolyásolja majd a gyakorlatot is, talán ezért kezdett nagy hévvel a nemlétező marxista antropológia megteremtéséhez, s ennek egyik állomásául szánta Kosztolányiról írott könyvét, melynek alcímében maga is megjegyezte, hogy e vállalkozása „vita és vallomás”. Igyekezett végrehajtani egyfajta „önrevíziót”, ez azonban nem lehetett teljes, hiszen sokkal jobban el volt kötelezve a kor politikájának, semhogy beismerte volna annak vereségét. Ekkori magatartásában volt valami végzetserű, tragikus vakság, úgy érezte, ki kell tartania az eszme mellett, melynek életét szentelte, nem egyszer emlegetve, hogy az eszme nem degradálódott, csak azok, akik cserben hagyták. Bukásában is nagyformátumú maradt, lehulló oszlopalak, amelyet meglehetősen izléstelenül rögtön rugdosni kezdtek azok, akik életében vajmi keveset szóltak ellenébe.

Akár jelképesnek is érezhetjük azt a tényt, hogy Király István akkor hunyt el, amikor az a rendszer is kimúlt, melynek életét és tehetségét szentelte, s amely meghálálta ugyan e szolgálatait, de ugyanakkor néha ki is használta érzelmekre hangolt alkatát és gondolkodásmódját.

A különféle politikai rendszereknek az irodalomban és a tudományban is megvannak a jellegzetes képviselői. A mára elfelejtett és elhanyagolható kiszolgálóktól Király István merőben különbözik. Életművét a változó, átrendeződő korszak sem kerülheti ki finnyás legyintéssel. Talán torzó ez az életmű, nem kis elfogultságokkal, mégis mű, alkotás, telve izgalmas felismerésekkel és az egész kor természetét megvilágító tanulságokkal.

Rónay László

Molnár Imre

(1920–1989)

Nem ismertem Molnár Imrét. Nem voltam tanítványa, hogy felidézhetném előadásait, amelyek nyomán fellelkesült gyermek-hallgatói példátlan buzgalommal gyűjtötték össze a *Szigeti veszedelem* 322. névvel illetett szereplőjét; munkatársa sem lehettem, hogy meghatottan emlékezhetnék közreműködésére pályám alakulásában. Rám és kortársaimra már csak a legendák maradtak a szigetvári Zrínyi-kultusz főpapjáról, a fáradhatatlan és ötletekben kifogyhatatlan szervezőegységéről, a „Zrínyi-lakomák” szertartásmesteréről. Ám e legendák közül egy is többet mond róla, mint élettörténete száraz tényeinek lajstromba vétele.

A Hivatal fürge munkatársai ijedten szaladnak össze a Titkár szobájának párnázott ajtaja előtt. Odabentről egyre emeltebb hangon dörög a monoton leckéztetés: „Mit ünneplünk május 1-jén, Molnár elvtárs?” „Zrínyi Miklós születésnapját.” „Mit ünneplünk május 1-jén?” „Zrínyi születése napját...” „Is, Molnár elvtárs. Is.” — hangzik végül a *magasról* eltanult, vállrándítással, kacsintással és nyakkendőigazítással kísért, kényszeredett Titkári engedelem, és Molnár úr emelt fővel vonul el a bámuló beosztottak sorfala előtt. Képzletében már a készülődő ünnepség díszletei sorakoznak.

Meglehet, nem így történt. Az is lehet, meg sem történt. De „*se non e vero, e ben trovato*” — szólhatnak a Zrínyinek levelet író, halálig hűséges „főember-szolgával”, Vitnyédy Istvánal: talán nem igaz, de jellemző történet. Molnár Imre megmutatta, hogy erre az *is-re* életet lehet építeni. Állhatatos hittel, önfeláldozó kitartással. Ez a kitartás hozta haza az orosz hadifogságból, ez hajtotta a háború miatt félbeszakadt tanulmányai befejezésére, három diploma megszerzésére (az utolsót, a latin szakos tanári oklevelet már negyven éves fővel kapta az ELTE-n). Ez vitte rá, hogy 1959-ben maroknyi lelkes lokálpatrióta élén megalapítsa a Szigetvári Várbaráti Kört, amely a Zrínyiek emlékének ápolását tűzte ki céljául. A Kör elnökeként múzeumot hozott létre (Szigetvári Gyűjtemény), fontos forrásokat is publikáló könyvsorozatot indított, számtalan ismeretterjesztő cikk és fordítás mellett nagy sikerű útikönyvet írt (*Szigetvár és környéke*). A múlt századi hagyományra visszanyúló szerény Zrínyi-megemlékezéseket az egész Dunántúlt megmozgató ünnepkörre fejlesztette, május 1-től szeptember 7-én (a kirohanás napján) keresztül november 18-ig

(a költő halálának évfordulójáig). Tudatosan állította egymás mellé a két Zrínyi — a várvédő hős és a költő — alakját, ezzel is reformkori tradíciót, Kölcsey, Kazinczy példáját követve.

Tette a dolgát, ahogy lehetett. Ha kellett, a katona-költő ideáltípusát propagandacélokra mindig szívesen felhasználó állami és pártszervek türehatárának keskeny mezsgyéjén egyensúlyozva, a valódi értékeket is beépítve; ha kellett, a vendégre (és pénzre) leső idegenforgalmi hivatalok vagy éppenséggel a hadsereg támogatásával is élve. S közben — országos és helyi hatalmasságok fejcsóváló rosszallása ellenére — kapcsolatot keresett a nyugati emigrációba szakadt magyarsággal, időálló tanulmányok sorát hátrahagyó tudományos konferenciákat szervezett. Az üres propagandaszólamok ismételtetése helyén valódi Zrínyi-kultuszt teremtett, megmozdított, fölemelt egy kisvárost, bekapcsolta az ország szellemi vérkeringésébe.

Nem ismertem Molnár Imrét. Nem ismertem?... Bennem is, mint megannyi tanítványában, tanárkollégájában, a Várbaráti Kör példás vendéglátását sokszor megtapasztalt kutatóban számtalan hajszáléren folytatódik, épül tovább az élete. S a halála? Illyést idézhetnénk, akitől éppen Ő kérte, követelte ki legszebb Zrínyi-versét: „legyen magadé a halálod, (az legalább a lenti locsogások,) a fenti áruhasok közepette.”

Hajtsunk fejet Molnár Imre emléke előtt.

Bene Sándor